

РАДНИЧКЕ НОВИНЕ

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

АДМИНИСТРАЦИЈА
НАЛАЗЕ СЕ
У ШТАМПАРИЈИ
ГУТЕРА БЕРГА

Број 5 партија

Изаде сваки дан

Ултимаџум

Било је то тачно пре годину дана, на данашњи датум...

Атмосфера у природи сасвим је личила на атмосферу у међународним односима. Тешка, врела, загушљива, када се људи осећају без снаге и без воље и када пуштају да ствари теку својом логиком и да их вуку куда оне. Већ се није могло дисати под усијаним гвожђем европскога милитаризма.

Прва муња синула је била пре двадесет и пет дана, у Сарајеву. За њом се одмах чула кратка, удаљена, потмула, подземна грмљавина. И онда се све ућутало... Наивни су безбрижно продужили своје текуће послове; увиђавни су са највећом стрепњом и зебњом у срцу чекали.

10 јула, на дашњи дан, треснуо је гром. Гроф Берхтолд је упутио ултимаџум Србији. То није био корак, макар и последњи, за вођење преговора; то је било паљење свију мостова на Сави и Дунаву. То није била министарска нота; то је била генералска наредба. Ту није имало шта да се разговара; ту је имало само да се каже: *разумем!* Иза тог канцеларијског акта вирио је Мерзер и осећао се мирис барута, и пред целом ужаснутом Европом раскрылио се одједном бескрајни амбис рата са непрегледним морем крви.

За један сат цео свет је био наелектризован. Људи су трчали као суманути, не само по Београду и Бечу него и по Берлину, Паризу, Лондону и Петрограду. Цело европско друштво било се узрујало као мравињак или зверињак пред страшну непогоду, и са свих страна света допирали су тужни и очајни крици милиона. Куцане телеграфских тастера који су преко стотина хиљада изукрштаних жица преносили дипломатске шифре и комбинације већ се губило у пискавим звуцима труба и у језовитом лупању звона која су, објављујући свеопшту мобилизацију, у исти мах објављивала погреб Мира и Цивилизације. И у том узбурканом мору од људских страсти и друштвених елемената, у тој рици милитаристичких и шовинистичких таласева, чули су се последњи узвици Људскога Разума који је, преко Социјалне Демократије, позивао све људе у дванајестом часу да не срљају у своју заједничку катастрофу. Узаман: највећи апостол Мира и Братства међу народима, племенити Жорес већ се купао у крви која је куљала из једне од најгенијалнијих глава у Историји Човечанства — и само после неко-

лико тренутака црвени пљусак, раван оном библијском Потопу, оба-вио је и почео давити целу Европу...

И кад данас, после целе једне године дана, погледамо у ток и резултате рата, морамо одмах поставити себи питање: па шта се свам тим постигло? и због чега је ова земља пагнота милионима људских лешева и нађубрена најскупоценијим плодовима рада и цивилизације?

Нико није остварио ни стоти део онога што је сањао у почетку рата! Срби седе у Мокром Лугу; Мађари у Земуну. Аустријанци су после циничких напора успели да дођу до крајних граница — своје територије; Руси су задовољни што непријатељ није с оне стране Карпата. Французи и Енглези имају више муниције но у почетку, али мање територије; а Немци, који су једино постигли позитивне резултате, желели би Мир па макар и на равнијој основици. На свима странама су се изде изјаловиле; сви грандомански планови су банкротирали. Народи имају једно крпиво искуство више а, изгледа, чак и власници један драм памети више. Данас се види, много боље но у почетку, да је једино Социјализам био у праву и да су социјалистички фантасти били једини реални политичари.

Али, како је скупо плаћено цело то искуство и како је жалосну потврду Социјална Демократија добила за своје гледиште! Да би била уништена шовинистичка илузија, требало је да буду прво уништени читави градови, крајеви и најскупоценији резултати културе; а да би европски управљачи стекли мало памети, милиони европских пролетера и сиромаша морали су да изгубе своје оце, синове, браћу, другове и пријатеље!

И да ли су бар стекли разума? и да ли су се бар сад опаметили? Нажалост, и *то* је у питању! Једино када би закључили Мир, што пре закључили Мир, *одмах* закључили Мир, *могло* би се рећи да су ови страшни догађаји ујачали нешто на њихово срце и њихову памет. Не ураде ли то сад, када су најповољнији *објективни* услови за Мир, европски власници отегнуће рат у недогледање и онда ће ултимаџум, који је гроф Берхтолд упутио 10 јула прошле године Србији, бити у ствари ултимаџум који су капиталистички власници упутили Човечанству и хиљадугодишњим тековинама његове културе и цивилизације...

НА БРЗУ РУКУ

Нов пријатељ

Влада г. Пашића поставила је за посланика Србије на Пајфиом двору г. Др. Михаила Гавриловића. На тај начин, Србија је, у лицу Бенедикта XV, сачекала још једног моћног пријатеља који ће поштомћи наше националне аспирације.

Сазнао сам да је Папа већ понудио своје пријатељске услуге Србији у преговорима које она већ у велико води са Господом Богом због неких територија и неколико звезда на небеском своду. Папа нам је обећао и Хейтин и Сајурн и Марс, — у толико пре, вели, што су врло мшави изгледи на Далмацију, Хрватску и Бзнат...

Италија и Тројни Споразум

Сигуран савезник!

Италија је неки нарочити савезник, своје врсте. Тројни Споразум, коме се Италија већ придружила, није нимало задовољан њеним држањем. Велики париски лист *Journal des Débats* пише ово:

„Из Рима стижу извештаји да Италија неће да узме учешћа у рату против Турске. Она неће да узме учешћа чак ни у поморским борбама. Будућност ће показати како треба мислити о овом држању Италијана. Учешће у дарданелској експедицији и на суву и на мору од извештајно је великог значаја за решење неколико не само војних него и *политичких* задатака. Зар Италија нема још сада разлога да објави рат Турској? Она може да узме за повод непријатности које јој се праве у Либији. Сем тога, Италијани не могу заборавити да је један од разлога због којих су пришли Тројном Споразуму и тај да би узели учешћа у ликвидацији турскога наслеђа. А на то учешће они се не могу надати ако не учествују и у рату против Турака“.

Бугарска и Турска

Око чега се воде преговори

Како уверава угледан лист *Рускија Вједомости*, руски дипломати сматрају да се турско-бугарски преговори воде само око тога да Бугарска пропусти војни материјал за Турску. Пријатељска неутралност Бугарске за Турску је данас од врло великог значаја.

Међутим не сматра се у руским дипломатским круговима за могућно да Бугарска ступи на страну непријатеља Русије.

Енглези на острву Криту

Као у својој кући!

Како јавља солунски лист *Неа Алиџа*, Енглези су почели већ на острву Криту, у месту Суда, претходне радове за подизање једног болничког центра где ће се смештати болесни и рањени савезнички војници.

Тај корак је диктован нуждом Тројнога Споразума. На Малти, која је енглеско острво, нема више слободних места за смештање болесника и рањеника, а сем тога Малта је и сувише далеко од Дарданела.

Грчка и Италија

Грци одговарају Италијанима равном мером и набијеном

Атински лист *Емброс*, орган владин, одговара у броју од 26 јуна на талијанске нападе у којима је речено да су Грци достојни потомци својих гусарских предака. *Емброс* каже:

„Талијански листови нас називају гусарским потомцима. Ми не можемо порећи један део истине коју садржи у себи ово исмевање јелинизма. Међутим зна се да су гусари ипак били храбри људи и да су нападали противника јавно, а не из заседе, подло. У овом моменту Италија никако не симпатише Грцима. То се може објаснити отимачком политиком коју воде Талијани и према Додеканезу и према Арбанији, и према Епиру, где већ има признатих грчких права. Ненаситост Италије изазива незадовољство и код Срба. Италија је донела споразуму свој проширени стомак и своје сасвим измршавеле мишиће“.

Америка и Немачка

Шта би за Немачку значило један рат са Сједињеним Државама

Односи према Америци данас су једна од најважнијих тачака дневнога реда у Немачкој. О томе питању адмирал *фон Трудел* написао је у *Тагу* један интересант чланак са овим закључцима:

„Један рат Немачке са Америком, или само прекидање дипломатских односа, које ће нашим непријатељима помоћи исто толико као и учешће Америке у рату, повредио би наше интересе много више него што се то мисли у извесним круговима нашег народа.“

У току времена, Америка би могла бацити на нас велику морску и сувоzemну силу, а поврх тога и подводне лађе и цепелине првога реда.

А исто тако имали би много опасности за наше економске и политичке интересе. Не само што би Сједињене Државе конфисковале немачке еспапе, уништиле немачка подuzeћа и установе у Америци, интернирале масе немачких радника и узеле у своје руке једну велику трговачку флоту која би нам у будућности правила грдно конкуренцију, него би још потпуно затвориле прстен који Енглеска обавија да би потпуно изоловала Немачку и Аустрију од осталог света.

И ако код нас још није наступила глад, Енглеска и Америка, уједињене, имаће у рукама средстава да врше силан утицај на мале неутралне државе са којима још можемо да одржавамо везу; гоњене својим инстинктом за остварење старих политичких жеља, оне могу лако стати на страну наших непријатеља“.

И Шведска се љуља

Све је мање неутралних

Шведски министар председник Хамерскјелд изјавио је једној делегацији Шведскога Конгреса за Мир да Шведска не жели рат, али да би било погрешно мислити да Шведска жели да избегне рат по сваку цену и при свима околностима, и да би друге државе могле поступати према њој по своме жефу без икакве опасности.

Изгледа да је ово упућено на адресу Русије.

Енглеска и Сједињене Државе

Један енглески протест

Енглески представник у Вашингтону протестовао је код америчке владе што се задржавају лица која су се уписала као добровољци за енглеску војску.

Он је скренуо америчкој влади пажњу на тај факт да немачки резервисти напуштају Њујорк без икаквих сметња и одлазе у Немачку. Међутим, пошто Енглеска нема онај систем војске који има Немачка те не може да позива резервисте, Америка је дужна допустити јој прикупљање добровољаца.

Један одговор

Поштованој редакцији Раднич. Новина
Овдашњи лист „Гласник“ поводом отварања Приватне Гимназије у Нишу, донео је и ово: да нисам професор, да немам одобр. г. Министра за рад с децом.

Тендециозна вестина. Свирио сам наш Универзитет са врло добрим успехом и пробавио две године на Сорбони и Нансиском Универзитету. Министарско одобрење имам. А „Гласник“ не рече ништа да ли су професори оних петнаест ро господи који ће радити са мном.

Нарочито захваљујем на љубазности, и поштујем Вас, г. Уједниче,

Душан Пејковић,
наст. нишке гимназије

ИЗ ДАНА У ДАН

Пажња Зајечарцима. — Француски лекари вршиће почев од 16 јула ов. год. пелцовање Зајечарског становништва против колере у згради там. гимназије. И то:

1) Мушки — четвртом и петком од 9—11 сати пре подне;
2) Женске и деца (почев од 3 год. па на више) четвртом и петком од 3—5 по подне;

Обраћа се пажња друговима Зајечарцима, да се у што већем броју пелцују против колере, да би избегли епидемију, која је прешлих година косила њихову околину. Успех је антиколеричне маје потврђен пелцовањем милиона људи у Француској и Енглеској, те треба сузбити све лажне гласове, да и пелцовани могу добити колеру.

Пелцујте се, другови, у што већем броју и што пре.

Шала и спрдња

Најтежа увреда

Прва српска повлашћена будала, краљевски републиканец и царски демократа, Крста Цицварић, вападо је нашу Партију и клеветао њене људе безброј пута. Између осталог, он је толико пута тврдио нарочито ово:

1. Да смо ми агенти Николе Пашића, и
2. Да смо ми агенти цара Виљема.
Колико је тачно оно прво види се јасно по овом другом, а колико је истинито ово друго види се брзо по оном првом, — а колико је лаж и једно и друго види се најбоље кад се то двоје стави наредо...

Разуме се да смо се ми и на те клевете као и на небројене друге само смејали, заједно са целом публиком.

Али је изјавио Крста пронашао и написао једну ствар која вас је до срца заболела и којом нас је једино могао увредити. Она је у овоме. Доказујући у јучерањем, 187. броју Балкана како су немачки социјалисти Виљемови агенти, прва краљевско српска будала узвикује нам овако:

„Социјалисти српски, браћо моја, је ли то социјализам?“

Признајемо: ниједним својим чланком од три, четири па и пет метара није нам Крста толико нашкодио колико овим кратким узвиком од две речи! Још од јуче, чим је прочитан овај узвик Крстин, почеле су нам стизати депеше са свију страна Србије и са положаја, депеше у којима наши најбољи и најпреданији другови изјављују да иступају из наше Партије и да ће се уписати у сваку другу партију само да им Крста не буде брат. А Драгиша Лапчевић и Триша Кацеровић послали су одмах у Српске Новине ову изјаву:

„Чули смо да се некаква битанга и пробишет, по имену Крста Цицварић, јавно и у приватним разговорима представља као наш брат и покушава да се на тај начин користи нашим кредитом. Изјављујемо да нам горепоменути Крста није ни род ни помози бог и далеко му лепа кућа. А другове које учини на наше име не признајемо.“

Ниш, 9 јула 1915.

Драгиша Лапчевић и
Триша Кацеровић,
народни посланици.

Интересантно је само једно питање: пошто прва краљевско-српска лопужа Влада Илић дође у леку руку као стриц Крсти Цицварићу, — да ли је сад он и нама стриц?

ПОСЛЕДЊЕ ВЕСТИ

(ТЕЛЕГРАМИ ПРЕС-БИРОА)

СИНОЊИ ТЕЛЕГРАМИ

Сазвана Дума

Петроград, 8 јула, — Објављен је царски указ, којим се сазива Савет Государствене Думе за 19 јули.

Аустријски покушаји на нашој граници

Крагујевац, 9 јула. — У шоку последњих дана непријатељ је на више места покушавао да се ушварди на левој обали Саве и Дунава, али је у томе увек био спречен.

На француском фронту

Париз, 9 јула. (Радиограм) — Званичан француски коминике од 8 јула. — У Артоа се наставља канонада. Око Сушеса водила се борба торпедима и ручним бомбама, али пешачке акције није било. На источним ивицама Аргоне непријатељ је успео да заузме један наш ров који је чинио оштар угао пред нашим линијама. Између Меае и Мозела жестоко бомбардовање у Тет де Ваш, у шуми Апром и у шуми Ле Претр. На Сен-Дио је избачено око 20 граната.

ЈУТРОШЊИ ТЕЛЕГРАМИ

Стање на руском фронту

Петроград, 8 јула. — Службени коминике главног генералштаба гласи: У крају Рига—Шавли било је 7 јула борбе у крају западно од Митаве и на путу који води у село Јанинки.

На Нареву непријатељ је бомбардовао Остроленку и покушао да наступа ка мостобрану између Ројани и Пултуска.

Десно од Нарева завршили смо неколико локалних напада и успели смо да у неколико потиснемо непријатеља.

Лево од Висле 7 јула непријатељ нас је безуспешно напао у правцима Зволина и Гњевашова.

У правцу Лублина зауставили смо непријатељево офанзиву код Пукудолиа и у правцу села Рејовца где се отворила 7 јула огорчена борба, која се продужила до позне вечери. Немци су потиснути са више сектора и имали су великих губитака. На фронту Војславице отвориле су се 7 јула јаке артилеријске борбе.

На Бугу у секторима Литовиј, Сокал, Потурица наше трупе потисле су непријатељска оделења, која су прешла на десну обалу. У огорченој борби заробили смо 1000 непријатељских војника. У другим крајевима није се десило ништа важније.

Борбе на Кавказу

Петроград, 8 јула. — Службени коминике кавкаске војске од 6 јула гласи: У правцу приморја траје пушкарање. У правцу Олти, у крају Ака наша артилерија успешном ватром растерала је турску пешадију. У крају Дајар наше патроле нападе су турске страже и побале доста турских војника и многе заробиле. У правцу Муха, у крају Енвжалу више ескадрона Суварија покушати су да пређу леву обалу Еуфрата, али су били одбачени. Турци евакуишући позиције Кур-

мунца хитно се повлаче гоњени од наших трупа. У крају Вана козачка патрола истерала је Курде из села Дизе. На осталом фронту нема никаквих промена.

Акција француских авијатичара

Париз, 9 јула. — Триестину авиоплана бомбардовали су јуче железничке станице Конфланс и Жарнисн на важним тачкама укрштања. Три пројектила од 155 и 4 пројектила од 90 мм. добро су погодили станице. Депо локомотива погођен је пројектилма од 155 мм. Три авијатичара принуђена су на бегство од аероплана који су пратили ескадру. Један авијатичар принуђен је да се брзо сиђе на земљу. Два аероплана бомбардовала су поново јуче по подне Колмарску станицу. Четири пројектила од 155 мм. и четири од 90 мм. пали су на железничку пругу.

Чеси у Паризу

Париз, 7 јула. — Вечерас је био велики скуп чешке колоније у Паризу. Пошто су чешки делегати из Сједињених Америчких Држава изложили акцију и словенску пропаганду противу Немачке у Америци, скуп је решио, да се установи чешки народни савез у Француској са седиштем у Паризу, слично оним савезима, који већ постоје у Америци, Енглеској и Швајцарској.

На француском фронту

Париз, 9 јула. — Службени коминике од 8 јула 3 сата по подне гласи: У крају Артоа за време прошле ноћи било је топовске ватре око Сушеса и Невила. За време прошле ноћи Соасон је бомбардован. У шуми Апром непријатељ је напао наше позиције код Тет де Веш и Во Фели али је одбијен. У Вогежима било је јуче по подне и прошле ноћи јаке пешадијске акције. На висовима који доминирају источно од долине Фехта паралисали смо немачку одбранбену организацију и нешто смо напредовали до линије гробена.

ОГЛАСИ

100 ПАРИ ЛЕТЊЕГ ОДЕЛА
дечјег одела за децу од 4—12 година имам на продају. Цена 5,50 дин. до 6,50 динара пар. Господска улица број 4. — (код Среза. 2—3

Тражи се служитељ. Управи Државне Статистике потребан је служитељ са платом од 75 до 90 динара месечно, без стана. Служитељ има бити писмени, да није војни обвезник и да има исправу о добром владању. 3—3

5—6 АБАЦИСКИХ РАДНИКА
потребни су радњи Радомира Ивановића и Друга у Чапку. Зарада добра, рад сталан. 4—5

РАЉСКА ФАБРИКА ЦЕМЕНТА - Акционар. Друштво у Раљи. **ЛОЖАЧА.** Потребује одмах спремног: Место је стално. Усмене пријаве примају се сваког дана код управе Раљске Фабрике Цемента А. Д. у Раљи. 3—5

Потребујем доброг берберског радника
Плаћам 80 динара месечно и проценат. Може ступити одмах, што пре. Веља Милићевић, фризер — Ваљево. 3—3

Наш син и брат
Чедомир Р. Мајсторовић
студент филозофије
преминуо је после дужег боловања 17 св. мес. Јављамо ову тужну вест сродницима и пријатељима покојничковим.
Ожалостнени: Ранко Мајсторовић: мати, Љубица; браћа: Милош и Михаило. 3—3

Бесплатне амбуланте

Једна животна потреба

У Нишу постоје две бесплатне амбуланте: једна при руским заразним баракама а друга при нишкој општини, где руски лекари врше медицинску помоћ и дају бесплатно лекове. Просечно у овим амбулантима сваког дана двестина болесника добијају бесплатну лекарску помоћ. Према свему овоме може се очигледно видети, како грађанство осећа велику потребу у бесплатној лекарској помоћи и бесплатним лековима.

Сем тога, ваља нарочито споменути још и Х рез. војну болницу руске мисије, која лечи искључиво рањенике, а поред тога организовала је и бесплатно примање приватних болесника по хирургији. На ову симпатичну појаву требали би да обрате пажњу и наше хирушке болнице. Сад кад је затишје и кад су већи део наших болница празне а лекари беспослени, било би од велике користи, да се одмах при свима овим болницама отворе бесплатне амбуланте и за приватне болеснике. А ако наши лекари не би имали толико хуманих осећаја за ову ствар, онда су надлежни министри дужни да приморају све беспослене лекаре, који већ примају од државе плату, на организацију бесплатних амбуланти.

Барем је сада крајње време да се престане са докторском експлоатацијом болесне сиротиње, која и даље у свима готово местима плаћа лекару за визиту 5 динара.

Накнадно ћемо саопштити шта су надлежне власти предузеле поводом установе бесплатних амбуланти у свима местима.

Купујте и читајте „Радничке Новине“